

Dzimumu līdztiesības komitejas 43. sēde

PROTOKOLS Nr. 15

Rīgā, Zoom platformā plkst. 14.00

2024. gada 24. aprīlī

Sēdi vada:

Ingus Alliks, Labklājības ministrijas (turpmāk – LM) valsts sekretārs, Dzimumu līdztiesības komitejas (turpmāk - Komiteja) vadītājs

Sēdē piedalās:

Kitija Eglīte, Satiksmes ministrijas Attīstības un finanšu plānošanas departamenta Stratēģiskās plānošanas un finanšu nodaļas vecākā referente

Agnese Gaile, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte

Dace Helmane, biedrības “Korporatīvās ilgtspējas un atbildības institūts” valdes locekle

Inete Ielīte, biedrības “Latvijas Bērnu forums” valdes priekšsēdētāja

Anete Ilves, Tiesībsarga biroja Diskriminācijas novēršanas nodaļas vadītāja

Beata Jonite, Biedrības “Centrs MARTA” politikas koordinatore

Elīta Kresse, biedrības “Latvijas Pašvaldību savienība” padomniece ārējo sakaru jautājumos

Anna Elīza Lazdiņa, Ārlietu ministrijas Starptautisko organizāciju un cilvēktiesību departamenta Cilvēktiesību nodaļas vecākā referente

Rota Lāce, Latvijas Jaunatnes padomes viceprezidente

Pēteris Leiškalns, biedrības “Latvijas Darba devēju konfederācija” sociālās drošības eksperts

Linda Naudiša, Kultūras ministrijas Sabiedrības integrācijas departamenta Sabiedrības integrācijas un pilsoniskās sabiedrības attīstības nodaļas vecākā referente

Kristīne Pakārkle, Tiesībsarga biroja Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas juridiskā padomniece

Ronalds Petrovskis, Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta vecākais referents

Sandris Rāgs, Tieslietu ministrijas Civiltiesību departamenta Vispārējo civiltiesību nodaļas jurists

Linda Romele (aizvieto Līgu Bāriņu, arodbiedrības “Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība” biedri, Latvijas Veselības un sociālās aprūpes darbinieku arodbiedrības priekšsēdētāja vietnieci), arodbiedrības “Latvijas Brīvo arodbiedrību savienība” eksperte izglītības, nodarbinātības un sociālajos jautājumos

Maija Strazdiņa, Aizsardzības ministrijas Struktūras un militārā personāla attīstības plānošanas nodaļas vecākā referente

Ērika Todjēre, Valsts Kancelejas Cilvēkresursu politikas nodaļas vadītāja

Agnese Zarīte, Latvijas pārstāvja starptautiskajās cilvēktiesību institūcijās biroja konsultante
Žanete Zvaigzne, Finanšu ministrijas Budžeta politikas attīstības departamenta Budžeta metodoloģijas nodaļas vadītāja vietniece

Uzaicinātie dalībnieki:

Iveta Daugule, Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkla padomniece

Diāna Jakaite, LM Valsts sekretāra vietniece

Elīna Kalnupelniece, LM Bērnu un ģimenes politikas departamenta vecākā eksperte

Dace Kalsone, Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta vadošā vecākā eksperte – projektu vadītāja

Madara Kanasta, Centrs "MARTA" jaunatnes programmu vadītāja

Dzintra Mergupe-Kutraite, Izglītības un zinātnes ministrijas Izglītības departamenta vecākā eksperte

Evija Mirķe, Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkla padomniece

Maksims Platonovs, Izglītības kvalitātes valsts dienesta Uzraudzības departamenta direktora vietnieks

Anita Segliņa, Veselības ministrijas Vides veselības nodaļas vadītāja

Inese Šūpule, *Baltic Institute of Social Sciences* pētniece

Sanita Vasiļjeva, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta direktore

Sēdē nepiedalās:

Lauris Bokišs, biedrības ģimenes atbalstam "Tēvi" loceklis

Edīte Kalniņa, biedrības "Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls" valdes līdzpriekšsēdētāja

Daina MežECKA, Ziemeļvalstu Ministru padomes biroja Latvijā padomniece

Ainars Nābels-Šneiders, Zemkopības ministrijas Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta vecākais referents

Eva Selga, Latvijas personāla vadīšanas asociācijas valdes priekšsēdētāja

Inta Šusta, Izglītības un zinātnes ministrijas Politikas iniciatīvu un attīstības departamenta vecākā eksperte

Sēdi protokolē:

Ieva Juhņēviča, LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte

1. Darba kārtības apspriešana.

I. Alliks iepazīstina ar sēdes darba kārtību un jautā, vai Komitejas locekļiem ir kādi papildinājumi piedāvātajai darba kārtībai. Iebildumi vai priekšlikumi par darba kārtības

papildināšanu vai maiņu netiek saņemti, tādēļ Komitejas vadītājs aicina sākt Dzimumu līdztiesības sēdi.

Vienojas:

apstiprināt darba kārtību.

2. Pētījuma par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi rezultāti

Komitejas vadītājs aicina sniegt informāciju par pētījuma par vardarbības ģimenē un vardarbības pret bērnu datu monitoringa sistēmas izveidi rezultātiem *Baltic Institute of Social Sciences* pētnieci Inesi Šūpuli.

I. Šūpule sniedz prezentāciju par galvenajiem pētījuma secinājumiem. Pētījums tika veikts 2023. gadā un tā mērķis bija vardarbības datu monitoringa sistēmas izstrāde, noskaidrojot jau šobrīd uzskaitīto un uzkrāto datu un to lietderību visās iesaistītajās jomās, kā arī šo datu iespējamo savstarpējo salīdzināmību un savietojamību, lai noteiktu datu rādītājus un to raksturlielumus regulāra monitoringa veikšanai, izmantojot starptautisko organizāciju ieteikumus datu indikācijām. Kopumā tika izstrādāts 31 indikators un galvenās indikatoru grupas ir: (1) atbilstošākie vardarbības mazināšanas pasākumu ietekmes rādītāji, kas parāda situācijas dinamiku un ļauj izvērtēt īstenotās politikas un atbalsta sistēmu efektivitāti; (2) nozīmīgākie sabiedrības drošības sajūtas un informētības rādītāji par to, kā valsts un pašvaldības risina jautājumu, kā arī par to, kā mainās sabiedrības izpratne par vardarbību un tolerance pret vardarbību, kā arī (3) administratīvie dati, kas raksturo iestāžu darbu.

Viena no galvenajām problēmām, kādēļ Latvijā ir grūtības ar vardarbības monitoringu ir tā, ka pārsvarā dati tiek iegūti ar projekta tipa finansējumu un to iegūšana nav sistemātiska. Ir nepieciešama regulāra datu ieguve. Kā labs piemērs tiek minēts OECD PISA pētījums, kura ietvaros tiek veikta skolēnu aptauja.

Nozīmīgākais pētījums pēdējo 5 gadu laikā ar augstāko potenciālu vardarbības jomā ir Centrālās statistikas pārvaldes 2021. gadā veiktais ar dzimumu saistīts vardarbības apsekojums, kurā tika apzināta situācija par starppersonu vardarbību, vardarbības pieredzi bērībā, seksuālo uzbrāķanos darbavietā, vajāšanu, vardarbības uztveri un informētību par pakalpojumiem no vardarbības cietušajiem. Šāds apsekojums būtu jāveic regulāri – vienu reizi 5-7 gados ar salīdzināmu izlases metodi un lielumu.

Kontekstā ar administratīvajiem datiem I. Šūpule norāda, ka ar šo datu interpretāciju ir jābūt uzmanīgiem. Administratīvo datu noteikts pieaugums vai samazinājums nenorāda uz vardarbības pieaugumu vai samazinājumu, bet gan uz pašu institūciju darbu, kā arī uzticēšanos līmeni institūcijām un cilvēku gatavību vērsties pēc palīdzības. Dažkārt rādītāja pieaugums liecina tieši par pozitīvu tendenci – vairāk cilvēku uzticas un lūdz palīdzību, vai arī ir palielinājusies pašu institūciju kapacitāte sniegt palīdzību.

Nozīmīgākais datu avots, kas šobrīd Latvijā ir - policijas ziņojums par apdraudējuma izvērtēšanu, ko sagatavo Valsts policija vai pašvaldības policija, kad tiek izsaukta uz ģimenes konfliktu. Šī ir ļoti nozīmīga informācija, kas raksturo vardarbību ģimenē Latvijā. Būtu nepieciešams izstrādāt vienotu pieeju, kā tiek apkopoti un analizēti šie dati. Datus ir nepieciešams apkopot centralizēti un nepieciešams nodrošināt, ka šie dati analīzei ir pieejami

atvērtā anonimizētā formātā. Iekšlietu ministrija ir informēta par šo problemātiku un nepieciešamajiem risinājumiem, kā arī ir noteikts laika rāmis, kurā šī problēma tiks risināta. Kā labā prakse tiek minēta Rīgas pašvaldība, kas šos datus no aizpildītajām policijas anketām jau apkopo šobrīd. Rīgas apkopotie dati rāda, ka četros gados vidēji gadā ir sastādīti 904 šādi ziņojumi un 87% gadījumu aizsargājamā persona ir sieviete. Savukārt, persona, kas rada draudus, pēc pēdējo 2 gadu datiem, 85% gadījumu ir vīrietis. Dati no ziņojumiem par apdraudējuma izvērtējumu par pēdējiem četriem gadiem liecina, ka divās trešdaļās gadījumu persona, kas rada draudus, ir reibuma stāvoklī un šo personu īpatsvars pēdējos gados pieaug.

Attiecībā uz Veselības statistikas datu bāzē pieejamajiem rādītājiem nepieciešams panākt visu stacionāru aptvērumu, un pēc tā sasniegšanas veikt vismaz trīs gadu laikā reģistrēto datu izvērtējumu, lai noteiktu traumu gadījumu raksturīgākās tendences Latvijā. 2023. gadā Veselības statistikas datu bāzē reģistrēto traumu gadījumu skaits pēc vainīgā saistības ar cietušo vairs nav pieejams dzimuma griezumā. To ir nepieciešams atjaunot.

Tāpat administratīvo datu jomā ir nepieciešams turpināt Eiropas Dzimumu līdztiesības institūta (EIGE) identificēto nepilnību novēršanu. Ir panākts progress policijas sektora darbinieku izpratnē par vardarbību ģimenē, kā arī ir uzlabota datu uzskaitē un pieejamība KRASS datu bāzē. Vienlaikus Tiesu informatīvās sistēmas datu bāzē šobrīd nav sniegta informācija par attiecībām starp upuri un vainīgo, līdz ar to nav iespējams apkopot informāciju par vardarbības ģimenē vai vardarbību starp partneriem gadījumiem.

Tāpat EIGE savās rekomendācijās norāda, ka Latvijā šobrīd nav neviena krimināllikuma panta, kas īpaši izceltu emocionālo un ekonomisko vardarbību starp intīmajiem partneriem. Līdz ar to dati par emocionālo un ekonomisko vardarbību intīmo partneru starpā nav pieejami.

Pēc I. Šūpules prezentācijas D. Jakaite norāda, ka pētījuma secinājumi ir ļoti būtiski, lai Labklājības ministrija varētu virzīties tālāk monitoringa sistēmas izstrādē. Labklājības ministrija ir aicinājusi iekšlietu, veselības, izglītības un tieslietu sektoru izvērtēt pētījuma secinājumus, lai maija vidū kopīgās sanāksmēs vienotos par nepieciešamajiem labojumiem un laika rāmi labojumu veikšanai. Tāpat Labklājības ministrija sadarbībā ar iesaistītajām institūcijām aktīvi turpina darbu pie Vardarbības ģimenē novēršanas un apkarošanas plāna, kurā viens no iekļautajiem uzdevumiem ir vardarbības monitoringa datu izstrāde. Šobrīd ir paredzēts, ka nākotnē Centrālajai statistikas pārvaldei būtu jābūt pieejamam finansējumam, lai regulāri tiktu veikta aptauja par vardarbības izplatību sabiedrībā. Tāpat datiem par vardarbību nākotnē vajadzētu būt pieejamiem publiski ikvienam Centrālās statistikas mājaslapā, lai tos varētu skatīt dinamikā. Tāpat vardarbības novēršanas un apkarošanas plānā tiks iekļauti 3 politikas plānošanas rādītāji, kas ir visaptveroši. Viens no rādītājiem būtu starptautisks.

Sniegtā prezentācija pēc sanāksmes tiks ievietota LM tīmekļvietnē pie [Komitejas sadaļas](#).

Vienojas:

sniegto informāciju pieņemt zināšanai.

3. Higiēnas preču pieejamība meitenēm izglītības iestādēs un pilotprojekti higiēnas preču pieejamībai Aizkrauklē un Balvos

LM Sociālās politikas plānošanas un attīstības departamenta vecākā eksperte Agnese Gaile un Izglītības kvalitātes valsts dienesta Uzraudzības departamenta direktora vietnieks Maksims

Platonovs sniedz prezentāciju par jau paveikto, lai padarītu higiēnas preces pieejamas izglītības iestādēs. A. Gaile norāda, ka pagājušā gada martā MANA BALSS portālā Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkls iesniedza iniciatīvu par bezmaksas higiēnas preču meitenēm un sievietēm izglītības iestādēs nodrošināšanu un šis jautājums tika skatīts Saeimas Sociālo un darba lietu komisijā 2023. gada oktobrī un 2024. gada 10. janvārī. Šobrīd ir apzinātas izglītības iestādes, tajās esošo skolnieču skaits, lai nodrošinātu higiēnas pakešu brīvu pieejamību visās izglītības iestādēs un ir veikti aprēķini par nepieciešamo finansējumu.

M. Platonovs prezentācijas turpinājumā sniedz ieskatu par IKVD veikto skolu aptauju par higiēnas preču nodrošināšanu meitenēm izglītības iestādēs. Aptaujā piedalījās 82,6% no visām izglītības iestādēm, no tām 81% pašvaldību dibinātās izglītības iestādes. Aptaujā tika secināts, ka 63,9% izglītības iestādes nenodrošina bezmaksas higiēnas preču pieejamību meitenēm. Šādu preču pieejamību nodrošina 36,1% iestāžu. No šiem 36,1% izglītības iestāžu, kas nodrošina higiēnas preču pieejamību, tikai dažas iestādes norādīja, ka ir pieejama šo preču brīvpieeja. Lielākoties šīs preces iestādēs ir pieejamas pie ārstniecības personām, retāk – pie klases/grupas audzinātājiem. Ikmēneša bezmaksas higiēnas preču meitenēm patēriņš mēnesī izglītības iestādē ir līdz 700 gab. un izmaksas – līdz 100 *euro*. Kopumā, lai nodrošinātu visās skolās higiēnas preču meitenēm brīvpieeju ir nepieciešams 2,3 miljoni *euro* gadā. Šobrīd tās skolas, kas nodrošina higiēnas preces meitenēm, to nodrošina no pašvaldību līdzfinansējuma. Kopumā izglītības iestādes atbalsta bezmaksas higiēnas preču meitenēm brīvpieeju, taču norāda uz atbilstīga papildu finansējuma nepieciešamību. Tāpat normatīvajā regulējumā būtu jānosaka tas, ka šīm precēm būtu jābūt pieejamām obligāti visās izglītības iestādēs.

A. Gaile prezentācijas turpinājumā informē, ka šobrīd ir sagatavoti grozījumu 2002. gada 27. decembra noteikumos Nr. 610 “Higiēnas prasības izglītības iestādēm, kas īsteno vispārējās pamatizglītības, vispārējās vidējās izglītības, profesionālās pamatizglītības, arodizglītības vai profesionālās vidējās izglītības programmas”, paredzot higiēnas preču obligātu esamību izglītības iestādēs. Tāpat Labklājības ministrija sadarbībā ar iesaistītajām iestādēm iesniegs Finanšu ministrijai pieprasījumu prioritārajiem pasākumiem 2025. gadam. Papildus Labklājības ministrija domā par iespējām, lai nodrošinātu higiēnas preces arī trūcīgām, maznodrošinātām un krīzes situācijā esošām sievietēm un meitenēm, piemēram, kara bēgļēm no Ukrainas (šobrīd tiek gatavots informatīvais ziņojums par šo tēmu).

Pēc A. Gailes un M. Platonova prezentācijas informāciju par pilotprojektiem Balvos un Aizkrauklē sniedz Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju valdes priekšsēdētāja Inete Ielīte. I. Ielīte norāda, ka pirms Komiteja sanāksmes notika diskusija par pilotprojekta norisi Rīgas Valsts 3. ģimnāzijā, kurā piedalījās Labklājības ministrs, kā arī Saeimas Sociālo un darba lietu komisijas pārstāvji un vairāku Latvijas skolu pārstāvji. Ir pieejams diskusijas ieraksts. Pilotprojekta mērķis ir mēneša garumā nodrošināt bezmaksas higiēnas preču pieejamību divu Latvijas novadu – Aizkraukles un Balvu – vispārējās izglītības un profesionālās izglītības iestādēs (kopumā 25 skolas) meitenēm vecumā no 11-19 gadiem, lai varētu sagatavot jaunu politikas iniciatīvu bezmaksas higiēnas preču nodrošināšanai Latvijas izglītības iestādēs. Šis pilotprojekts palīdzēs noteikt nepieciešamo higiēnas preču daudzumu un aprēķināt valsts budžeta izmaksas, kā arī apzināt praktisko pieredzi izglītības iestādēs. Jūnijā ir plānota diskusija par pilotprojekta rezultātiem.

Sniegtā prezentācija pēc sanāksmes tiks ievietota LM tīmekļvietnē pie [Komitejas sadaļas](#).

Vienojas:

sniegto informāciju pieņemt zināšanai.

4. Pētījums par Latvijas un novadu sieviešu organizācijām

Latvijas Sieviešu nevalstisko organizāciju sadarbības tīkla pārstāves I. Ielīte un Iveta Daugule sniedz prezentāciju par veikto pētījumu, kas skar Latvijas un novadu sieviešu organizācijas un to darbību.

I. Ielīte norāda, ka pētījuma pamatā ir Lursoft pieejamie dati. Organizācijas tika atlasītas pēc tā, vai viņu darbības mērķī tika ietverti vārdi “sieviete”, “meitene”, “dzimumu līdztiesība”, “cilvēktiesības”, un kuras pētījuma periodā ir iesniegušas gada pārskatus. Pēc divkārtas atlases var secināt, ka kritērijiem atbilstošas Latvijā ir 150 organizācijas, no tām 34 ir reģistrētas kā sabiedriskā labuma organizācijas. Pētījumā tika izmantoti dati par laika periodu no 2019. līdz 2022. gadam.

Turpmāk prezentācijā I. Ielīte un I. Daugule iezīmē pētījumā gūtos statistikas rezultātus par organizāciju darbības jomām, mērķiem, to ģeogrāfisko izplatību, finansējumu, nodarbināto skaitu, projektu un finansējuma piesaisti.

Kā būtiskākās tendences tiek minētas tas, ka vairāk kā puse organizācija piesaista ārēju finansējumu, aktīvo sieviešu organizāciju skaits ir stabils, kā arī organizācijas izmanto ierastus finansējuma avotus un samazinās ieņēmumi no saimnieciskās darbības. Domājot par nākotni, ir jāstiprina meitenes un viņu atbalsts un izaugsmes iespējas, vairāk jāveicina sieviešu veselības jautājumi, kā arī jāvērtē organizāciju un pasākumu ilgtspēja un ietekme uz nākotni.

Sniegtā prezentācija pēc sanāksmes tiks ievietota LM tīmekļvietnē pie [Komitejas sadaļas](#).

Vienojas:

sniegto informāciju pieņemt zināšanai.

5. Citi jautājumi

Komitejas vadītājs jautā, vai kādam ir aktualizējami jautājumi sadaļā “Citi jautājumi”?

Sadaļā “citi jautājumi” nav aktualizējams neviens jautājums, tādēļ sanāksme tiek slēgta. Komitejas vadītājs informē, ka nākamā Dzimumu līdztiesības komitejas sēde ir plānota š.g. jūnijā. Šajā sanāksmē tiks skatīti jautājumi, kas skar Plāna sieviešu un vīriešu vienlīdzīgu tiesību un iespēju veicināšanai 2021.-2023. gadam īstenošanu, Sieviešu diskriminācijas novēršanas komitejas ieteikumu Latvijai ieviešanas pārskatu, Tiesībsarga biroja pētījumu par reglamentētajām profesijām un institucionālo sistēmisko diskrimināciju dzimuma dēļ Latvijā,

kā arī direktīvas, lai veicinātu līdzsvarotāku dzimumu pārstāvību biržā kotēto uzņēmumu valdēs pārņemšanas progresu.

Sanāksmi slēdz plkst. 15:30

Sanāksmes vadītājs

*Dokuments parakstīts ar drošu elektronisko
parakstu un satur laika zīmogu*

I. Alliks